

- У 2015 році економіка скоротилась на 10 відсотків через безпрецедентний шок, викликаний конфліктом на сході країни та падінням цін на сировинні товари на глобальному ринку, при цьому в четвертому кварталі вже з'явилися перші ознаки стабілізації.
- Поступове відновлення зростання економіки на 1 відсоток у 2016 році та 2 відсотки у 2017 році можливе за умови подальшої реалізації реформ й відсутності ескалації конфлікту. Тим часом дефіцит зведеного бюджету з урахуванням дефіциту НАК «Нафтогаз України» скоротився у 2015 році до 2% ВВП, хоча ситуація з бюджетом у перспективі залишається складною.
- Рівень бідності зріс у 2015 році майже вдвічі та залишатиметься високим до 2018 року з огляду на повільні темпи відновлення економіки, складну бюджетну ситуацію та подальше підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги.

Поточні тенденції

Після стрімкого падіння економічної активності впродовж перших трьох кварталів 2015 року в четвертому кварталі стали помітними перші ознаки стабілізації. У 2015 році реальний ВВП скоротився в цілому на 9,9 відсотків. Конфлікт на сході призвів до масштабного руйнування виробничих зв'язків та підірвав довіру серед населення та інвесторів, а тим часом падіння цін на сировинні товари на світовому ринку призвело до серйозного погіршення умов зовнішньої торгівлі України. Попри те, що економічна ситуація на світових ринках залишається складною, з вересня 2015 року вплив конфлікту на економічну ситуацію дещо зменшився, а макроекономічні та структурні реформи почали стабілізувати рівень довіри. Завдяки цьому реальний ВВП скоротився в четвертому кварталі 2015 року на помірні 1,4 відсотка в порівнянні з попереднім роком на фоні 7,2 відсотка падіння у третьому кварталі та 16 відсотків у першому півріччі 2015 року. Темпи скорочення промислового виробництва в четвертому кварталі скоротились до 5 відсотків, а в лютому 2016 року вже було зафіксоване зростання на 7,6 відсотка. Падіння виробництва у Донецькій та Луганській областях (на 35 відсотків і 65 відсотків відповідно) стало основною причиною високих темпів скорочення випуску промислової продукції у 2015, тоді як відновлення виробничої активності у Дніпропетровській і Запорізькій областях та місті Києві (на 3,7 відсотка, 7,4 відсотка та 26,2 відсотка у грудні порівняно з минулим роком відповідно) сприяло покращенню ситуації наприкінці 2015. У грудні 2015 року темп інфляції залишався високим (43,3 відсотка у річному співставленні) і зв'язку зі знеціненням національної валюти та підвищенням тарифів на житлово-комунальні послуги, але в порівнянні з квітневим піком у 61 відсоток він суттєво знизився.

За нашими оцінками, рівень бідності у 2015 році стрімко зріс. Наявні доходи суттєво зменшились внаслідок глибокого економічного спаду, причому в реальне скорочення у 2015 році відбулося у розрізі як трудових, так і нетрудових доходів. Це призвело до підвищення рівня бідності (менше 5 доларів у день у цінах 2005 року за паритетом купівельної спроможності) з 3,3 відсотка у 2014 році до 5,8 відсотків у 2015 році, тоді як помірні бідність (визначена за національною методологією Світового банку для України) за оцінками зросла з 15,2 відсотка у 2014 році до 22,2 відсотка у 2015 році. Умови на ринку праці погіршилися: реальна заробітна плата знизилась у грудні 2015 року на 13 відсотків у порівнянні з минулим роком, а рівень безробіття наприкінці 2015 року залишився високим і становив 9,5 відсотка. Негативно на незаможних верствах населення у 2015 році позначилось і масштабне підвищення цін на енергозабезпечення, хоча нова програма субсидій на оплату житлово-комунальних послуг за результатами оцінки нужденності дещо послабила його ефект.

Політика скорочення бюджетних і зовнішніх дисбалансів дала помітні результати. Незважаючи на втрату частини бюджетних доходів з Донецької та Луганської областей, дефіцит бюджету розширеного уряду знизився з 4,5 відсотка у 2014 році до 1,1 відсотка у 2015 році завдяки рішучим заходам із контролю над видатками та вищому порівняно з планом рівню інфляції. Крім того, дефіцит НАК «Нафтогаз України» знизився з 5,6 відсотка ВВП у 2014 році до 0,9 відсотка у 2015 році через підвищення тарифів і падіння ціни імпортованого газу. У листопаді 2015 року Україна здійснила успішну реструктуризацію приблизно 19 млрд доларів державного та гарантованого зовнішнього боргу. Внаслідок чого рівень державного боргу стабілізувався на рівні 82 відсотків ВВП на кінець 2015 року порівняно з 70 відсотками у 2014 році. Паралельно з цим знецінення національної валюти, економічний спад та впровадження адміністративних обмежень на валютному ринку сприяли скороченню імпорту і зменшили дефіцит рахунку поточних операцій до 0,2 відсотка ВВП у 2015 році в порівнянні з 3,5 відсотка у 2014 році. Надходження міжнародної фінансової допомоги склали 8,5 млрд доларів у 2015 році, що частково перекрыло чистий відтік за боргами реального сектора економіки та сприяло зростанню золотовалютних резервів до 13,3 млрд доларів на кінець 2015 року, що є еквівалентом вартості 3,5 місяця імпорту наступного року.

РИСУНОК 1. Приріст ВВП, рік до року, % ВВП

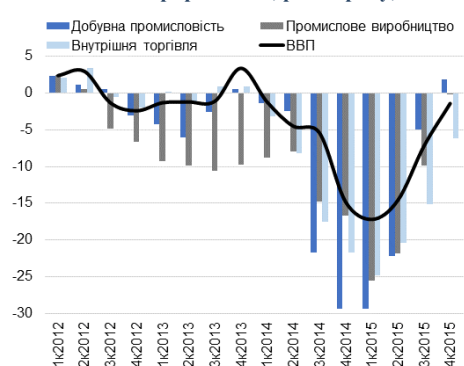

РИСУНОК 2. Рівні бідності, % до загалу

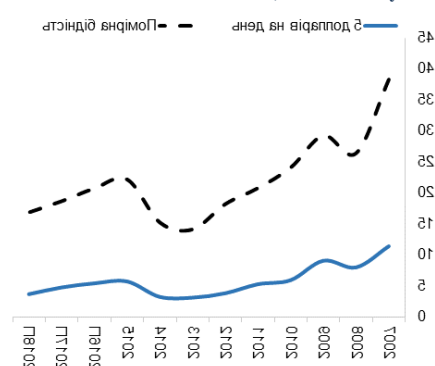
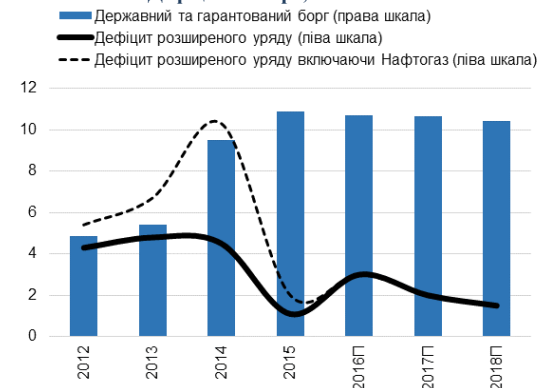

РИСУНОК 3. Дефіцит та борг, % ВВП

Середньострокова перспектива

Перспективи економічного зростання мають високий ступінь невизначеності та залежать від того, як розвиватиметься конфлікт на сході, та від того, чи зможе влада за тих умов забезпечувати реалізацію реформ, потрібних у багатьох сферах. Якщо не відбудеться подальшої ескалації конфлікту і владі вдасться зберегти поступ у реалізації реформ, очікується поступове відновлення зростання економіки на 1 відсоток у 2016 році та 2 відсотки у 2017 році. Експортно орієнтовані сектори економіки мають відчувати перевагу через реальну девальвацію, що відбулася, особливо у разі докладання зусиль для виходу на ринок ЄС. Крім того, підвищення ефективності бюджетних видатків має створити можливості для відновлення державних інвестицій. Подальші реформи в банківському секторі також мають забезпечити можливість поступового відновлення кредитування. В середньостроковій перспективі темп економічного розвитку може зрости до 3-4 відсотків. Однак ризики до цього прогнозу є значними, зокрема, ескалація конфлікту, подальше погіршення ситуації на зовнішніх товарних ринках і труднощі з реалізацією реформ в умовах політичної нестабільності.

Виклики в бюджетній сфері залишаються значними, особливо враховуючи податкові зміни, схвалені разом із бюджетом на 2016 рік. За нашим прогнозом, у 2016 році дефіцит державного бюджету може знову зрости до 3 відсотків ВВП. Однак, досягти такого рівня дефіциту буде непросто, зокрема, через зниження ставки єдиного соціального внеску (ЄСВ) у 2016 році з 40 до 22 відсотків. В цілому, зниження ставок ЄСВ має сприяти виведенню економіки з тіні та створити стимули для дотримання податкового законодавства. Водночас, наші оцінки вказують на те, що короткострокові втрати доходів можуть сягнути 3 відсотків ВВП, що вимагатиме вжиття компенсаційних заходів включаючи розширення бази оподаткування, зміцнення податкового адміністрування та раціоналізації поточних видатків (у тому числі, пенсій та видатків на великий за розміром державний сектор). Якщо ці заходи виявляться успішними, то до 2018 році дефіцит державного бюджету може зменшитися до 2 відсотків ВВП.

По мірі покращення економічної ситуації в країні, очікується поступове зниження рівня у 2016-2018, але він все одно залишатиметься вищим від рівня 2014 року. Бюджетна консолідація тягтиме за собою необхідність стримувати зростання заробітної плати в державному секторі, пенсій та інших соціальних виплат, а також подальше підвищення тарифів на енергію, що несприятливо позначиться на купівельній спроможності домогосподарств в усьому спектрі розподілу доходів. Поліпшення адресності соціальних трансфертів може допомогти підтримати доходи бідних і найменш заможних 40 відсотків населення.

Загроза дефіциту капітального рахунку платіжного балансу зберігається попри реструктуризацію зовнішнього державного боргу. Протягом 2016-2018 років Україна потребуватиме значних обсягів зовнішнього фінансування для виконання зобов'язань із погашення зовнішнього боргу банків та корпорацій у розмірі близько 9 млрд доларів на рік. Важливу роль у задоволенні потреб у зовнішньому фінансуванні, нарощуванні міжнародних резервів та відновленні довіри інвесторів відіграватиме продовження співпраці з МВФ та іншими офіційними кредиторами.

Україні необхідно забезпечити поступ у здійсненні реформ у багатьох сферах, щоб забезпечити стале відновлення економіки та спільний достаток на майбутнє. По-перше, з огляду на складні зовнішні умови та збереження вразливості критично важливим є забезпечення макроекономічної стабільності. Для цього знадобляться реформи, спрямовані на подальшу фіскальну консолідацію та зміцнення фінансового сектора та підтримання гнучкого валютного курсу. По-друге, Україні необхідно збільшувати продуктивність праці та створювати робочі місця через здійснення інвестицій в інфраструктуру, поліпшення ділового клімату й використання наявних можливостей у сфері зовнішньої торгівлі. По-третє, Україна повинна забезпечити надання населенню диференційованих та більш ефективних державних послуг. Активізація антикорупційних реформ і реформ у сфері врядування є критично важливою для послаблення впливу привілейованих кіл на економічні та політичні процеси та відіграватиме величезну роль в усіх відношеннях.

Таблиця 1: Ключові макроекономічні показники

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016П	2017П	2018П
Номінальний ВВП, млрд. грн.	1082.6	1300	1405	1465	1587	1980	2279	2557	2845
Реальний ВВП, зміна у %	4.1	5.5	0.2	0.0	-6.6	-9.9	1.0	2.0	3.0
Споживання, зміна у %	6.4	11.3	7.4	5.2	-6.2	-15.8	-1.3	1.1	2.9
ВНОК, зміна у %	3.9	8.5	5.0	-8.4	-24.0	-9.3	9.5	10.5	5.6
Експорт, зміна у %	3.9	2.7	-5.6	-8.1	-14.2	-16.9	2.2	5.0	4.0
Імпорт, зміна у %	11.3	15.4	3.8	-3.5	-22.1	-22.0	0.6	2.3	4.6
Дефлятор ВВП, зміна у %	13.8	14.3	8.1	3.1	14.8	38.4	14.0	10.0	8.0
ІСЦ, зміна у % на кінець пер.	9.1	4.6	-0.2	0.5	24.9	43.3	15.0	11.0	9.0
Баланс рах. поточ. опер., % ВВП	-2.2	-6.3	-8.2	-9.2	-3.5	-0.2	-1.3	-0.6	-1.0
Зовнішній борг, % ВВП	85.0	77.6	76.6	78.6	97.6	131.5	128.9	121.6	110.9
Бюджетні доходи, % ВВП	43.3	42.9	44.5	43.6	40.8	42.1	39.2	40.0	40.2
Бюджетні видатки, % ВВП	49.0	45.7	48.9	48.4	45.4	43.2	42.2	42.0	41.7
Баланс бюджету розширеного уряду, % ВВП	-5.8	-2.8	-4.4	-4.8	-4.5	-1.1	-3.0	-2.0	-1.5
Баланс бюджету (врах. Нафтогаз), % ВВП		-4.4	-5.5	-6.7	-10.1	-2.0	-3.0	-2.0	-1.5
Державний і гарант. борг, % ВВП	40.5	36.3	36.6	40.6	70.3	81.6	80.4	79.8	78.2

Джерело: дані українських органів влади, прогнози Світового банку

Контактна інформація: Івайло Ізворські (Izvorski@worldbank.org), Фарук Кхан (fkhan5@worldbank.org) та Анастасія Головач (agolovach@worldbank.org),
(380 44) 490 66 71 www.worldbank.org/ua